

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferencz u. Nr. 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concure, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franciTelefon pentru oraș
comitat Nr. 266.

Iubileul societății academice „Petru Maior“.

Tinerimea, bucuria mamelor, mândria taților și forța dimanică a națiunii a serbat Duminecă și Luni în Budapesta aniversarea de 50 ani a existenței societății academice »Petru Maior«.

S'a adunat în acele zile românii din toate părțile să-și confirme sentimentul pietății față de înaintașii de pie memorie, cari au pus temelia acestei societăți și au condus-o pe vremuri și față de actuala tinerime, purtătoare tradițiilor acestei societăți culturale.

Actul serbării s'a inaugurat creștinește prin liturgie oficială în biserica ortodoxă-română din Budapesta de către protosincelul Roman R. Ciorogariu, Ghenadie Bogoeviciu și preotul militar din Budapesta Ioan Pap, împreună cu parastas întru pomenirea patronului societății Petru Maior și a marilor înaintași și binefăcători: Alexandru Mocsonyi de Foen, Alexandru Roman, Iosif Vulcan, Ioan av. de Puscariu, Emanuil Gozdu, Alma Dunca de Schiau și a tuturor membrilor reposași ai societății. Acest act al pietății creștinești a fost încheiat prin parentarea reposașilor săvârșită într'o cuvântare ce a produs profunde impresii în ascultători, de către preotul pontificant Roman R. Ciorogariu. În resumat a zis părintele Ciorogariu:

Fără autorizație, inspirat de acelea sentimente cu cari toți stăm înaintea memoriei marilor noștri înaintași, iau cuvântul să fiu interpretul închinăciunii ce s'a adus astăzi aici în fața lui Dumnezeu.

În mijlocul acestor palate strălucite, a acestor comori din cari noi nu avem nici o parte, avem și noi o comoară: iubirea de neam manifestată în înaintașii aici pomeniți și în praznicul urmașilor de astăzi. Aceasta comoară este mai mare decât toate comorile esterne pentru că din ia răsare țaria și mărirea unui neam.

Cine sunt aceia înaintea cărora a venit să se închine astăzi românii fără deosebire de hotară și confesiune și să le sfințească memoria prin actul de pietate aici săvârșit? Sunt aceia ce sunteți voi astăzi. Iubită tinerime, studenții de odinioară în mare parte săraci cum sunteți și

voi cei de astăzi, cari au adus întocmai cași voi dela vatra familiară, inspirația iubirei de neam, doină și moravuri străbune și acest caracter românesc l'au imprimat în toată știința câștigată aici în focalarul științei și în toată activitatea lor. Așa au răsărit creațiunile lor românești.

Prin actul de pietate astăzi consacrat memoriei acelor înaintași de pie memorie, a dat dovadă tinerimea de astăzi, că au știut să păstreze și să sfințească tradițiile marilor înaintași.

Aceasta legătură dintră generațiile trecute și cele actuale constituie o probă evidentă, că cei de azi sunt purtătorii aceleiaș credințe și aceleiaș ideal, care au însuflețit pe antimergătorii lor.

Numai acel neam poate avea viitor care trăește prin tradițiile sale.

Unde mormintele sunt pângărite nu mai poate fi viață.

Împreunarea credinței în idealurile neamului românesc mărturisită în actul pietății de astăzi fie binecuvântată de Dumnezeu.

Facă cerul ca aceste tradiții să fie farul spre binele și înălțarea neamului românesc! Amin.

După serviciul divin a urmat banchetul prezidat de dl Gheorghe Pop de Băsești la care a participat circa 300 persoane. Primul toast la rostul dl Gheorghe Pop de Băsești pentru Maiestatea Sa; în numele societății »Petru Maior« a salutat pe oaspeți prezidentul societății dl V. Groza, după aceea au urmat delegații societăților academice: d. D. Marimeliuc prezidentul soc. »România Jună« din Viena; d. Aurel Stefaneli prezidentul soc. acad. »Junimea« din Cernăuț; Petru Rusu în numele universitarilor din Cluj; Emanuil Ungurean pentru societatea »Petru Maior«; Roman Ciorogariu pentru renașterea națională prin tinerime;

Sara a urmat un splendid concert: d-șoara Voilean a fascinat publicul prin arta ei de pianistă, dna »Herbay« prin dulcea voce, artiștii de profesiune d. Crișan, Mărcuș, Harsă cu bravurile lor cari par a fi glăsurile sirenice cari ne chiamă să înfăptuim odată teatrul românesc, un cămin acestor talente. D. Fira s'a dovedit de abil diriguitor al corului mixt ce s'a format în Budapesta și dimineața a înălțat serviciul

divin prin cântarea sf. liturgii, iar seara a umplut văzduhul de dulci cântece românești.

Așa s'a făcut dimineața și seară ziua primă.

Ziua a doua ne-a transpus în altă sferă de elevație sufletească.

La ora 10 a. m. s'a întrunit ședința seniorilor societății acad. »Petru Maior« în absența dlui Perteniu Cosma prezidată de dl Emanuil Ungurean.

În aceasta ședință s'au desbătut și stabilit statutele înființându-lui internat al studenților români din Budapesta, după care a urmat iscăliturile. Dintre cei prezenți s'au înscris.

Patroni (2000 de cor.).

Dr. Em. Ungurean.
Dr. G. Bilașco.
G. Pop de Băsești.
Dr. Iosif Gall.
Dr. Teodor Mihali.
Dr. Mihai A. Popoviciu.

Fondatori (400 cor.).

Dr. Iuliu Maniu.
Dr. Lud. Meheș.
Dr. Titus Babeș.
Dr. Aurel Cioban.
Dr. Iosif Popoviciu.
Dr. Isidor Pop.
Dna Alma Pop n. Maior.
Dr. Ciaclan.
Dna Aurelia Vulcan.

Pe viață (200 cor.).

Dna Valeria de Herbay n. Papp (Viena).
Colonel Silviu de Herbay (Viena).
Dr. Ioan Selăgean (Baia-mare).
Dr. Cormoș Alexandrescu.
Dna Silvia dr. Boca (Deș).
Dr. Iosif Boca.
Dr. Vasile Chiroi.
Nicolae Drucoci.
Vasilie Godliș.
Dr. Ioan de Mihali.
Dr. Șt. Pop.
Dr. Cornel Comanescu.
Dr. Cornel Meszaros.
Dr. Aurel Nylvan.
Veturia dr. Pop.
Dr. Iulian Pop.
Dr. Laurian Gherman.
Roman R. Ciorogariu.
Dimitrie Birăuțiu.
D-ra Ionel de Calbazi.
Emil de Calbazi.

Comitetul societății pentru internat s'a constituit așa :

Președinte : Dr. Emanuil Ungurean.
Vice-președinte : Dr. Alexandru Vaida-Voevod.

Secretar : Dr. Titus Babeș.
Cassier : Dr George Bilașco.

În comitet.

Dr. Iosif Gall.
Gheorghe Pop de Băsești.
Dr. Teodor Mihali.
Part. Cosma.
Ioan de Mihalyi.
Dr. Ioan Mihu.
Roman R. Ciorogariu.
Anton de Mocionyi.
Coriolan Pap.
Dr. Aurel Vlad.
Dr. Iuliu Maniu.
Seara a urmat un splendid bal.

Protocol

despre ședințele Sinodului eparhial din dieceza gr.-ort. română a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1912.

Ședința I.

S'a ținut în 1/14 aprilie 1912, la orele 12^{1/4} p. m. în sala mare a Seminarului din Arad.
Președinte : P. S. Sa părintele Episcop diecezan Ioan I. Papp, notar : Iuliu Bodea.

Nr. 1. După asistare la sfânta liturghie împreună cu chemarea Duhului Sfânt întrunindu-se deputații sinodali la ora arătată în sala mare a institutului diecezan, P. S. Sa Dl Episcop Ioan I. Papp deschide sesiunea prin următorul cuvânt ascultat cu plăcere și acoperit cu aplauze vii :

Cuvântul de deschidere se alătură la protocol.

Nr. 2. Conform §-lui 3 din Regulamentul afacerilor interne :

Prezidiul provoacă pe deputații Iuliu Bodea, Vasilie Goldiș și dr. Aurel Pinția să îndeplinească oficiul de notari provizori.

Nr. 3. La ordinul prezidiului :

Se cetește lista pregătită de Consistor a deputaților aleși și la apelul nominal din 59 deputați cu 60 mandate își prezintă în persoană credenționalele lor 44 deputați cu 45 mandate și anume următorii : Vasilie Beleş, Iuliu Bodea, dr. Atanasiu Brădean, Petru Băran, Roman Ciorogariu, dr. Aurel Cioban, Adrian Desseanu, Procopiu Givulescu, Ioan Georgia, Iuliu Groșoreanu, dr. Aurel Grozda, Vasilie Goldiș, Augustin Hamsea (2), Andreiu Horvath, Petru Ionaș, dr. Cornel Iancu, Cornel Lazar, Mihaiu Lucuța, dr. Dimitrie Mangra, Vasilie Mangra, Antoniu Mocsonyi de Foeni, Alexandru Muntean, Fabrițiu Manoilă, Iosif Moldovan, Dimitrie Muscan, dr. Iustin Marșieu, dr. Cornel Niccoară, dr. Nestor Oprean, dr. Teodor Papp, dr. Aurel Pinția, dr. George Popa, dr. George Popovici, dr. Traian Putici, Sava Raicu, dr. Nicolae Regman, Silviu Roxin, Vasilie Sala, Gherasim Serb, Petru Serb, De-

sider Tempelean, Petru Truția, Emanuil Ungurian, dr. Aurel Lazar și Mihaiu Păcățian. Doi deputați și anume Nicolae Roxin și dr. Cornel Ardelean au fost de față, dar' nu și-au prezentat credenționalele, iară 11 deputați anume: dr. Iustin Ardelean, dr. Iosif Gall, dr. Gavril Cozma, Titu Mărgineanțu, dr. Nicolae Oncu, Pavel Rotariu, Axente Secula, dr. Ioan Suci, Mihaiu Veliciu, Nicolae Zigre și dr. George Roxin nu au fost de față, dar' și-au prezentat credenționalele prin biroul sinodal, în fine 2 deputați anume: dr. Constantin Mișici și dr. Ioan Șepețan nici nu au fost de față și nici nu și-au prezentat credenționalele.

Nr. 4. În virtutea §-lui 6 din Regulamentul afacerilor interne:

toți deputații se împart în 4 secțiuni și anume:

a) Deputații cercurilor Arad, Radna, Șiria, Giula și Chișineu constituie secțiunea I., având a verifica pe deputații aleși în secțiunea a II-a; actele se predau deputatului Roman R. Ciorogariu.

b) Deputații cercurilor Ienopolea, Buteni, Hăl-magiu, Timișoara și Vinga compun secțiunea a II-a, având a verifica pe deputații din secțiunea a III-a; actele se predau deputatului Augustin Hamsea.

c) Deputații cercurilor B.-Comloș, Lipova, Chișău, Birchiș și Oradea-mare constituie secțiunea a III-a având a verifica pe deputații din secțiunea a IV-a, actele se predau deputatului Gherasim Sârb.

d) Deputații cercurilor Peșteș, Tinca, Beliu, Beiuș și Vașcău constituie secțiunea a IV-a, având a verifica pe deputații din secțiunea I., actele se predau deputatului Andreiu Horvath.

Terminându-se prin aceasta agendele ședinței I., prezidiul anunță proxima ședință pe ziua de 2/15 aprilie a. c. la orele 10 a. m. cu următoarea ordine de zi: verificarea protocolului ședinței prime, rapoartele secțiunilor verificatoare, constituirea biroului, alegerea comisiunilor și prezentarea esibilitelor întrate la sinod, iar ședința se ridică la orele 1¹/₄ p. m.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a II-a din 2/15 aprilie, 1912.

Ioan I. Papp,
Episcop-președinte.

Iuliu Bodea,
notar sinodal.

Ședința II.

S'a ținut în 2/15 Aprilie 1912 la orele 10 a. m.

Președinte: P. S. Sa părintele episcop diecezan *Ioan I. Papp*, notar: *dr. Aurel Pinția*.

Nr. 5. Se cetește protocolul ședinței prime și se verifică.

Nr. 6. Urmează la ordinea zilei referada secțiunilor despre verificarea deputaților pe noul period:

Secțiunea I. de verificare prin raportorul său Iuliu Groșoreanu arată, că cenzurând actele electorale ale deputaților din secțiunea a II-a le-a aflat în ordine și neîntrând protest, la propunerea secțiunii:

Se declară de verificați din cler: Ioan Georgea,

Cornel Lazar, Iuliu Bodea, dr. Traian Putici și Augustin Hamzea; dintre mireni: dr. Cornel Iancu, dr. Ioan Suci, dr. Teodor Pap, Petru Truția, dr. Cornel Nicoară, Vasilie Goldiș, dr. Aurel Grozda, Emanuil Ungurean, Pavel Rotar și Titu Mărgineanțu.

Nr. 7. Secțiunea a II-a de verificare prin raportorul său Ioan Giorgia referă despre cenzurarea actelor aparținătoare secțiunii a III-a și la propunerea comisiunii:

Se declară de verificați: din cler Mihaiu Păcățian, Fabrițiu Manoilă, Gherasim Serb, Augustin Hamsea și Vasile Mangra. dintre mireni: dr. Aurel Cioban, dr. Iosif Gal, Antoniu Mocsonyi de Foen, Petru Ionaș, Nicolae Zigre și dr. Aurel Lazar.

Actele referitoare la alegerea deputaților mireni Dr. Nestor Oprean și Petru Bărăn fiind atacate prin protest, precum și actele referitoare la alegerea deputaților mireni dr. Ioan Șepețan și dr. Constantin Mișici fiind atacate prin protest și lipsând și credenționalul să transpun la comisiunea permanentă ce se va alege.

Nr. 8. Secțiunea a III-a de verificare prin raportorul său dr. Aurel Lazar referă despre cenzurarea actelor electorale aparținătoare secțiunii a IV-a și la propunerea secțiunii:

Se declară de verificați, din cler Alexandru Muntean, Petru Serb, Andreiu Horvat, Adrian Dessean.

Nicolae Roxin neprezăntându-și credenționalul actului electoral se transpune comisiunii permanente de verificare. Dintre mireni se verifică Dr. Aurel Pintia, dr. George Popa, Desideriu Tempelean și Vasile Sala, cu aceia că actele electorale din cercurile Peșteș, Tinca și Beiuș din motivul, că sunt scăderi de formă se transpun comisiunii permanente de verificare.

Nr. 9. Secțiunea a IV-a de verificare prin raportorul său Andreiu Horvat referă despre cenzurarea actelor electorale din cercurile aparținătoare secțiunii I., și la propunerea secțiunii:

Se declară de verificați: din cler Vasile Beleş Procopie Givulescu, Mihaiu Lucuța, Roman Ciorogariu și Dimitrie Muscan, dintre mireni, Sava Raicu, dr. Atanasie Brădean, Iuliu Groșorean, Axente Secula, dr. Nicolae Oncu, dr. George Popovici, Mihaiu Veliciu și dr. Cornel Ardelean.

Actele electorale referitoare la alegerea deputaților mireni în cercul Arad — fiind atacate prin protest, se transpun comisiunii permanente de verificare.

Nr. 10. Fiind verificați 47 deputați și fiind prezenți aceștia toți:

Sinodul se declară capace pentru constituirea definitivă și pentru de a putea aduce concluze valide.

Nr. 11. Pentru alegerea biroului și a comisiunilor deputatul dr. George Popa propune: Să se exmită o comisiune de candidare sub prezidiul P. S. Sale părintele episcop Ioan I. Papp, constătătoare din deputații Augustin Hamsea și Vasile Mangra din cler și din deputații Emanuil Ungurean, Nicolaie Zigre, Sava Raicu și Dr. Iosif Gal dintre mireni.

Deputatul Roman Ciorogariu propune, că în comisia de candidare să se exmită depu-

tații: Gerasim Serb, Vasilie Goldiș și dr. Georgiu Popa.

Sinodul cu majoritate de voturi primește propunerea deputatului Roman Ciorogar și astfel:

Exmite în comisiunea de candidare pe deputații Gerasim Serb, Vasilie Goldiș și dr. George Popa. Ședința se suspendă până își va prezenta comisia exmisă raportul său.

Nr. 12. După redeschiderea ședinței pe baza raportului comisiunii de candidare prin raportorul ei Gerasim Serb:

Sinodul declară de aleși:

I. La notariat pe deputații: Mihaiu Păcătan, Iuliu Bodea, din cler și Vasilie Goldiș, dr. Aurel Pințea, Iosif Moldovan și Petru Băran din mireni.

II. În comitia organizatoare: din cler Augustin Hamsea și Vasile Mangra, dintre mireni dr. Iosif Gall, Nicolaie Zigre, Antoniu Mocsonyi de Foen și Vasilie Goldiș.

III. În comisia bisericească: din cler dr. Traian Putici și Mihaiu Lucața, dintre mireni dr. Gavril Cosma, Petru Truția, dr. Teodor Pap și dr. Gheorge Popovici.

IV. În comisia școlară: din cler Roman Ciorogariu și Gerasim Serb, dintre mireni Emanuil Ungurean, dr. George Popa, Iosif Moldovan și Iuliu Grosorean.

V. În comisiunea epitropească: din cler Procopiu Givulescu și Nicolae Roxin, dintre mireni Sava Raicu, Petru Ionaș, dr. Iustin Marșeu și dr. Aurel Lazar.

VI. În comisiunea verificatoare: din cler, Andrei Horvat, dintre mireni dr. Nestor Oprean și dr. Aurel Grozda.

VII. În comisiunea petiționară: din cler Vasilie Beleş, dintre mireni dr. Cornel Iancu și dr. Aurel Pințea.

VIII. În comisiunea bugetară: din cler Cornel Lazar, dintre mireni dr. Cornel Nicoară și dr. Dumitru Mangra.

Nr. 13. Presidiul prezintă credenționalul deputatului dr. Gavril Cosma.

Se predă comisiunii verificatoare.

Nr. 14. Prezidiul prezintă următoarele exhibite intrate la sinodul eparhial:

1. Raportul general al conzistorului plenar din Arad.

2. Raportul general al conzistorului plenar din Oradea-mare.

3. Raportul delegațiunii congresuale pentru despărțiri ierarhice.

4. Raportul Conzistorului din Arad despre regularea definitivă a salarilor funcționarilor consistoriali și ale profesorilor.

5. Raportul conzistorului din Arad în chestia urcării contribuției diecezane dela 4 la 6 fileri și aruncul cultural asupra intelectualilor din dieceză.

6. Raportul conzistorului din Arad în chestia zidirii școlii de fete.

Se predau comisiunii organizatoare.

7. Raportul general al senatului bisericesc din Arad.

8. Raportul general al senatului bisericesc din Oradea-mare.

9. Raportul Conzistorului din Oradea-mare, prin care prezintă memorandumul preoțimei pentru ameliorarea dotațiunei.

10. Memorandumul preoților din tractul Buteni pentru ameliorarea dotațiunei.

Se predau comisiunii bisericești.

11. Raportul general al senatului școlar din Arad.

12. Raportul general al senatului școlar din Oradea-mare.

13. Raportul special al conzistorului din Arad despre regularea sălăreilor învățătoarești în temeiul art. de lege XXVII. din anul 1907.

14. Raportul Conzistorului din Arad în chestiunea revizorului școlar.

Se predau comisiunii școlare.

15. Raportul general al senatului epitropesc din Arad.

19. Raportul general al senatului epitropesc din Oradea-mare.

17. Raportul Conzistorului din Arad despre toate fondurile și fundațiunile administrate la acest Conzistor în anul 1911.

18. Raportul Conzistorului din Arad despre socoțile fundațiunii Zsiga pe anul 1909—910.

19. Socoata fundațiunii D. Negreanu pe anul 1910.

20. Raportul Conzistorului din Arad în chestia regulamentului de administrare a fundațiunii Zsiga din Oradea-mare

21. Raportul Conzistorului din Arad în chestia socoților restante din Sinteia, Jadani și Cenadul sârbesc.

22. Raportul Conzistorului din Arad despre cenzurarea socoților sfintei mănăstiri Hodoș-Bodrog pe anul 1911.

23. Raportul Conzistorului din Arad în chestia reasigurărilor.

24. Raportul Conzistorului din Arad asupra protocoalelor comisiunii sinodale de control.

25. Raportul Conzistorului din Arad despre zidirea unor edificii la fundațiunea Ioan Mețian în strada Deák Ferenc. pentru tipografia diecezană și librărie.

26. Propunerea Conzistorului din Oradea-mare referitoare la planul și preliminarul unei case nouă conzistoriale.

27. Socoata Conzistorului din Oradea-mare pe anul 1911,

28. Socoata fundațiunii Zacharié Mioc.

29. Socoata fundațiunii George Lazar.

30. Socoata fundațiunii T. Oancea,

31. Socoata fundațiunii Dr. G. Popa.

32. Proiectul de buget al Conzistorului din Arad.

32. Proiectul de buget al Conzistorului din Oradea marea.

33. Raportul Conzistorului din Oradea-mare la observările comisiunii sinodale de control.

34. Socoțile internatului din Beiuș.

Se predau comisiunii epitropești.

35. Cererea comunei bisericești Bodești, pentru concesiunea de colectă în scopul renovării bisericii.

36. Cererea aceleiași comune bisericești pentru un ajutor în acelaș scop.

37. Cererea com. bisericești Ilteu pentru concesiunea de colectă în scopul zidirii unei biserici nouă.

38. Cererea comunei bisericești F.-Oșorheiu pentru concesiunea de a colecta în scopul renovării bisericii.

39. Cererea comunei bisericești Mădrigești pentru concesiunea de colectă în favorul bisericii și a școlii.

40. Cererea mai multor locuitori din Cheș, că pământurile fundațiunii Teodor Pap să se esarendeze în părțile mici.

41. Cererea comunei bisericești Petigd pentru descrierea sumei de 34 cor. 80 fil. restanță în taxa de asigurare.

42. Cererea preotului Antoniu Perva din B.-Rogoz pentru acordarea unui ajutor de 200 coroane din fondul preoțesc.

43. Cererea comitetului parohial din Secaș pentru descrierea restanței de 110 coroane în contribuirea de 4 fileri și 367 coroane în taxa de asigurare.

44. Cererea comunei bisericești Petigd pentru concesiunea de colectă în scopul zidirii unei biserici.

45. Cererea comunei bisericești Bichiș pentru ca dările de 4 fileri, convenția episcopoească și darea pentru casa protopopească din Chișineu să se eiecteze numai după celea 250 suflete aflătoare în parohia Bichiș.

46. Cererea lui Mile Marian din Buzad ca să i-se ierte suma de 89 cor. 90 fil. și speșele de întabulare, cu care datorește sfintei biserici din Buzad.

47. Cererea comunei bisericești din Talpe pentru concesiunea de colectă în scopul zidirei unei biserici nouă.

Se predau comisiunii petiționare.

Nr. 45. Prezidiul prezintă cererile deputaților Axentie Secula, Mihaiu Veliciu, dr. Nicolae Oncu, Pavel Rotar, dr. Iustin Ardelean și Titu Mărgineanțu pentru concediu pe durata întreagă a sesiunii sinodale de acuma:

Concediul cerut se acordă deputaților verificați Axentie Secula, Mihaiu Veliciu, dr. Nicolae Oncu, Pavel Rotar, dr. Iustin Ardelean și Titu Mărgineanțu.

Exhauriindu-se ordinea de zi și anunțându-se ședința proximă pe mâne 3/16 Aprilie 1912 la orele 10 a. m. când va urma la ordinea zilei referada comisiunilor, ședința se ridică la orele 11 $\frac{1}{2}$.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a treia (III) ținută în 3/16 Aprilie 1912.

Ioan I. Papp,
Episcop-președinte.

dr. Aurel Pințea,
notar.

Cari sunt cauzele din cari se nasc sectele religioase la poporul nostru și mijloacele necesare pentru stărpirea lor?

— Dizertație ținută la conferința pastorală a tr. Orăzii-mari din 27 Ocomvrie v. 1911. —

de: **Petru Popa.**

Onorată conferință

În concertul popoarelor, sunt unele neamuri, cari în decursul veacurilor — fiind favorizate de împrejurări — s'au dezvoltat destul de pacinic în privința bisericească-religioasă, — și sunt altele, cari secolii n'au avut odihnă, ci precum apa unui riu de munte, care se rostogolește peste stânci și bolovani puternici, spre a-și crea o matcă statornică, așa și ele neconținut au fost împiedecate în dezvoltarea lor firească. În sbuciumul acesta în rindul întâi putem pune — fără nici o șovăire — poporul nostru românesc, care din clipa ce s'a închiegat în aceste locuri n'a avut zile de sărbătoare, ci pururea a fost necesitat să țină spadă'n mână, iar peptul să și-l acopere cu platoșă după zisa apostolului Pavel — pentru a infrunta săgețile dușmane. Istoria ne spune, că poporul creștinesc abia s'a descătășat din lanțurile păgânismului, când dejă în secolul al VIII d. Hristos a și incolțit în biserica legii nouă gândul separării religioase, dreptce unii încep a privi de focalar al bisericii dreptmăritoare Constantinopolul, iar alții își înclină urechea spre Roma. În lumea creștină, acesta este cel dintâi simptom de separare religioasă. Gândul acesta precum știm a ajuns desastroos pentru biserica răsăritului atunci, când în 1054 se rupe catapeteazma bisericii dreptmăritoare organizată de mucenicii veacurilor prime. După această defacere, care a produs o pierdere religioasă — foarte natural — s'a jumătătit puterea de viață creștinească și de aci încolo cele două confesiuni nu au fost prietene, ci ea doi tovarăși de cruce certați, și-au căutat fiecare de cultivarea terenului său, dușmănin-duse pe față una de cealaltă.

Separarea religioasă precum ne dovedește realitatea zilei de azi, nu s'a oprit aci, ci la câțiva secolii, iarăși se umple orizontul apusean cu nori grei de dușmănie din cari la anul 1530 descarcă asupra bisericii apusului. *Luther, Calvin, Zvingli, Hușii* și alții, nemulțămiiți cu rânduiala ce se mențineă în biserica apusului, detronează din gândul lor pe generalul pământesc al bisericii Romei și cu el lapadă tainele, nescotesc crucea, icoanele și proclamă religia luterană fără atâtea taine, fără liturgii și ceremonii religioase. Podoabele măestoase ale sculptorilor și pictorilor le nimicesc, icoanele potrivite se fac grămadă le dau foc, prin ce apusul se umple de fumul inecător, din

care a răsărit confesiunea protestantă. Biserica protestantă vulgarizează și nimicește tot ce are bază în tradiția de veacuri și caută o nouă formă de credință, de organizare internă amăsurat vederilor bărbaților certați cu apusul, prin ce la 1520 vedem înscriindu-se în condica confesiunilor: religia liberală și rigidă, religia creată de câteva capete înfierbântate: protestantismul.

Biserica răsăriteană în decursul acestor lupte a avut de suferit mult. Cine nu cunoaște planurile păcătoase ale protestanților de a strică legea românească prin tipărirea cărților românești în cari eră pusă otravă pentru sufletul poporului nostru? Îngerul bun al neamului însă, nu nea părăsit, ci ca o mamă bună a veghiat la căpătâiul nostru și mai ales al preoției din acele vremi, care nu a lăsat să fie molipsită biserica dreptmăritoare de născocirile calvine. Abia s'a scuturat biserica răsăriteană de omida protestantă, ce tindea să roază frunzele olivului nostru, transplântat aici de lângă locul Genizaretului, când la finea secolului al XVII-lea vedem agenții apuseni umblând din sat în sat umplând lumea cu promisiuni în fel și chip, făcând prozelitism, îndemnând la părăsirea legii strămoșești și la unire cu biserica papistașă. — Munca seducătoare a prozelitismului cum știm cu toții n'a rămas fără rezultat, căci la 1698 s'a redactat acel trist manifest de unire în care răsădit se zice: *cu acele privilegii să trăim, cu care trăiesc popii acestei biserici sfinte* (adecă: catolice). În schimbul unor comori lumești o seamă de preoți își despice sufletul în două și astfel poporul românesc este iarăși împins în valurile mișcărilor religioase, din cari a răsărit multă iarbă amară pentru neamul nostru.

Aceste sciziuni precum dovedește situația religioasă de azi, nu se numesc „secte” ci sunt organizate în confesiuni proprii deși confesiunea protestantă, care a distrus formal tot ce s'a păstrat în tradiția bisericească și și-a confecționat prin demagogii săi o organizație bazată pe principii numai raționale, îmbrățișează întru toate vederilor sectarilor despre cari voui face amintire mai la vale.

Natura precum știm este supusă unui vecinic proces fizic numit: *evoluțiune*. Precum în lumea materială nu este clipă, în care acest proces să nu-și urmeze calea, așa întocmai și în lumea convingerilor religioase și a credinței popoarelor se observă în toate veacurile o oșcilare, mai radicală ori mai moderată după împrejurări. În vremea sosirii Mântuitorului Hristos poporul izraélitean, care în massă compactă de 600,000 trece Marea-Roșie sub Moise, — este frânt în trei părți, cari se abătuseră dela principiul mozaic și se dușmăneau de moarte.

Istoria legii vechi ne mărturisește, că împărăția lui Izraiel, îndatăce a ajuns în mâni străine s'a destrămat s'a desconcentrat. Și oare ce a fost cauza că poporul vrăjit odinioară be toiagul lui Moise s'a destrămat? N'a fost nimic altceva, decât *sectele*, separările religioase.

În sânul bisericii noastre ortodoxe, până spre finea veacului trecut, nu s'au prea ivit baccilii molipsitori ai sectarismului, ci tot poporul eră credincios legii strămoșești în care s'a închinat Ștefan cel mare și pentru a căreia întărire a zidit atâtea altare. Prin anii 1860—70 însă se aude că oamenii ici-colo încep a trece la secta nazarineană ori bap-tistă. Poporul nostru românesc în acele vremuri, precum înainte cu câțiva ani nu știă ce înseamnă noțiunea „Socialist” așa întocmai nimenea nu-și dădea seama ce-o fi „baptismul” ori poreclit în limba lor „pocăitismul”.

Să vedem însă în liniamente generale cum s'a lățit în Ungaria „nazarenismul” și prin cine?

În țara aceasta secta baptistă a lățit-o mai întâi un calfă de ferar cu numele: *Ludovic Hencsei* de naștere din comuna Sf. Petru com. Zala, care ajungând sodal ia lumea în cap. Părăsește nicovale și ciocanul și ia bățul pribegiei spre Germania. Ajunge într'un oraș cu numele (Hamptweil) unde un demagog cu numele *Emeric Fröhlich* țineă adunări religioase. Tinărul Hencsei cu aplicări spre pietism, — ascultând câteva vorbiri de-ale lui Fröhlich — îi place nespuse de mult forma de credință, care o propagă și incurând s'a și înrolat sub steagul lui. Fröhlich știu că Hencsei e străin, îl vede foarte bucuros în apa sa, căutând tot privilegiul să-l facă aderent convins și să-l instrueze, ca apoi să-l poată folosi ca misionar în Ungaria. Gândul acesta și la realizat!

Pe la anul 1840 găsim în partea dreaptă a Dunării un tinăr palid, care predică din sat în sat și ajunge până la Alba-Regală, unde auzindu-l un franciscan cuvântând, într'atâta l'a impresionat, încât îndată s'a făcut nazarinean. Tinărel eră Hencsei. În scurt îl vedem predicând în Budapesta unde găsindu-l poliția, îl alungă; el se'ntoarce iarăși în Zürich la Fröhlich, unde ambii desvoltă o activitate vie întru lățirea nazarenismului. Nefiind puterile lor deajuns, Hencsei chiamă la sine din Ungaria pe un frate al său care însoțit de un prieten: Iosif Bella, a și sosit. Aici ajunși se fac și ei misionarii baptismului și împărtășesc cu fanaticism noua credință. Hencsei cel bătrân moare în 1843. Ceeace'l determină pe Emeric Hencsei și pe tovarășul său Bella să se re'ntoarcă în Ungaria. Aici pe acești doi misionari, datele însemnate, ni-i arată la 1846 predicatori înflăcărați ce cutrieră satele și orașele.

În lupta din 1848, pierde și al doilea Hencsei rămânând numai Bella singurul ucenic și reprezentant al învățături lui Fröhlich. Fanatizând într'una, Bella ajunge închis în temniță, unde apoi și-a găsit el ade-văratul element pentru principiile fröhlichiane. Temnița a fost apoi patul cald pentru lățirea nazarenismului, unde în scurt timp convertește pe toți păcătoșii la legea sa. Între robi, mai aprig sprijinitor i-s'a aflat Ștefan Kalmár, care ajungând în satul natal Pocir (Bănat) după împlinirea anilor de robie, face în dreapta și'n stânga prozelitism.

Secta nazareană la poporul nostru s'a ivit mai întâi în Satul-nou de lângă Panciova, unde așa se vede s'a sămănat prima oară neghina lui Fröhlich. Credincioșii din acest sat s'au molipsit parte dela Sârbii din apropiere, parte dela nemții din comuna Franzfeld unde baptismul făcea ravagii supărătoare. Sistematic aflăm că se face propagandă pentru trecere la baptism în 1863, când în Hodmezövásárhely un tâlhar ce robise 12 ani, după mântuirea temniței cu alți soți de-ai săi, fixează punctele de credință ale nazarenismului și le transpune guvernului fărăi spre aprobare. — Tot în acest oraș este până azi cea mai fanatică ceată baptistă, de unde s'au împrăștiat agenții religionari în toată țara. Cele mai molipsite comitate sunt și până azi com. Arad, Cenad și Bihor. În comitatul nostru l'au lățit agenții de pe la Șimand și Talpoș, cari cântând cutrieră satele cu scopul de a vână suflete.

Dacă privim din punct de vedere psihologic și genetic acest simpton bolnăvicios, găsim căși are germenele primordial în pornirea pătimașă alui Luther contra bisericii apusene, din care a rezultat și frângerea bisericii apusene. Prin faptul că protestanții au

călcăt în picioare catehismul bisericilor existente creștinești, hotărârile sinoadelor ecumenice și ierarhia, prin faptul că au desconsiderat tainele și tradiția veche a bisericeii, s'a făcut punte la *organizarea rațională și arbitrară a confesiunilor*, din care a rezultat în cursul oamenilor vr'o două sute de aberații religioase, între cari se numără și secta baptistă. Aceste încălcări religioase au provenit din împrejurarea, că s'a luat Biblia din mâna autorității esegetice a clerului și s'a pus în mâna obștei neculte, care începând a explica scriptura literal, după logica sa deplasată, s'a cufundat în noianul indoiei și în abisul necredinții sau al falsei credințe.

Secta nazarineană la început nu s'a prezentat periculoasă în măsură așa mare, dar de un timp încoace sporindu-și ceata sa, apoi înmulțindu-se greutățile și dările poporului, atât bisericești-școlare cât și civile, tot mai des vedem că câte-o grupă de oameni inficiați de fanatismul sectarilor, umplu casa preotului nostru cu rugarea: „să facă bine a-i șterge din cartea bisericeii“. La auzul acestor vorbe, preotului i-se umple inima de durere; poporul de mai înainte se ruga cu suflet de aur în bisericuțele mici de lemn, iar cel de azi nu mai vrea să știe de locașul mândru, împodobit și aurit pentru a se aduce în el mărirea Tatălui ceresc! Și oare ce se întâmplă în comună după declararea unora, că ies din sânul bisericeii noastre? zi de zi, săptămână de săptămână vezi că se adun oameni străini în sat la o casă undeva, unde profonează amurgul dulce al sării cu glasuri stridente și se adună vecinii, femei, copii aleargă să vadă ca la circ, ce se lucră? Găsind acolo oameni, cari se roagă, auzind pe samsarul de suflete al sectarilor apoi predicând din Scriptură, toți se despart dela adunare că „pocății“ nu au lege rea, spun să nu beie omul, să nu fumeze și altele deacestea.

Dacă agentul are la sine cumva și un schiopic mic, în care să vad chipuri din viața lui Christos atunci necondiționat câștigă simpatie înaintea tumultului adunat.

Numărul acelor, cari s'au inficiat deja de veninul sectei, în dieceza noastră a Aradului după datele statistice existente se poate stabili la 5000. Acești molipsiți, palizi de fanatismul cu care se hrănesc sunt azi dușmanii bisericeii noastre și a tuturor instituțiilor ei.

* *
*
(Va urmă.)

Convocare.

Despărțământul pprec Șiria i-și va ține ședința proximă sâmbătă în 21 aprilie (4 mai) a. c. în localitatea școlii centrale din Șiria.

Programa:

1. Dimineața la 8 ore chemarea Duhului Sânt.
2. Deschiderea ședinței.
3. Prelegere practică din Aritmetică de inv. I. Groșorean.
4. Prelegere practică din Limba maternă de inv. D. Simea.
5. Raportul biroului.
6. Efectuarea concluzelor adunării generale.
7. Discuțiuni asupra chestiunilor școlare.
8. Propuneri și interpelări.
9. Restaurarea biroului despărțământului.
10. Încheiere.

Șiria la 2/15 aprilie 1912.

Alexiu Dobos
prezident.

Teodor Cherechean
notar.

CRONICA.

Își schimbă religionea. Cetim în ziare din Budapesta, că la preotul român *Aurel Motiu* din Mișcolț s'au prezentat 166 de oameni ai comunei Iza (în comitatul Bereg) și au declarat că trec cu toții dela religia greco-catolică la cea orientală.

Manuscript biblic. O știre a ziarului Times spune, că Muzeul britic a publicat zilele acestea câteva fragmente dintr'un nou manuscript biblic de al Coștilor. Specialiștii declară, că manuscriptul datează din mijlocul veacului al patrulea, și că este copia unui text coptic din al treilea veac. Codicele este, prin urmare, cea mai veche traducere cunoscută a bibliei.

Aviz dlor învățători. Ministrul cultelor și al instrucției publice a aprobat în ultimele lor ediții manualele de Iuliu Vuia sub Nrii următori: Abecdarul iluștrat sub Nr. 130246/1911. Abecdarul sunetelor vii sub Nr. 11585/1912. Limba română sub Nr. 42696/1912. Cetirea română pentru cl. II sub Nr. 5996/1912. Cetirea română pentru cl. III și IV sub Nr. 16343/1912. Cetirea română pentru cl. V și VI lucrată conform noului plan, e sub aprobare. Maghiara partea I și II sub Nr. 144621/1911. Geografia și constituția sub Nr. 95581/1911. Aritmetică partea I sub Nr. 4119/1912. Aritmetica și geometria sub Nr. 13171/1912. Fizica sub Nr. 148279/1911. Economia sub Nr. 10498/1912. Caransebeș, 20 aprilie 1912. Iuliu Vuia. Onoratele redacțiuni sunt respectuos rugate a reproduce acest aviz, în interesul școlilor și a învățătorimii noastre greu cercate. Cu deosebită stimă: Iuliu Vuia.

Morții călătorind. Pe suprafața lină a oceanului plutește încet un mare vapor, care duce cu sine câteva mii de morți, pentru a fi îngropați în pământul patriei iubite. Vaporul acesta a plecat în săptămâna trecută dintr'un port al statului Washington. Acum este în drum spre China. Călătorii săi sunt oamenii cei mai liniștiți, opt mii cu totul, și se odihnesc nemișcați în tot atâtea sicriuri albe de brad. Toți sunt chinezi, cari emigrând au muncit în pământ străin, iar acum se întorc acasă la vecinică odihnă. În America adecă există o societate chinezească, unde se adună bani dela toți compatrioții, cari doresc să fie îngropați în pământul țării lor. Societatea se îngrijește, ca vaporul destinat pentru transportul morților, să nu ducă nimic altceva cu sine, nici marfă nici pasageri. De obicei se închiriază mai întâi un cimiter separat, în care se înmormântează numai chinezi; după doi sau trei ani, când s'au adunat câteva mii de morți se exhumează și se așează în sicriuri albe de brad, bine închise și purtând fiecare numele mortului. În anii din urmă s'au mai făcut multe asemenea transporturi.

Concurse.

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătoresți din **Bocsig**, se escrie concurs cu termen de **15 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: în bani 600 cor., 2. scripturistica 6 cor., 3. pentru conferință 20 cor., 4. pentru învățător 3 st. □ de lemn, în preț de 48 cor., 5. pentru funcțiunile cantonale, stolele uzuale, 6. întregirea legală, a fost deja staverită dela stat și tot de acolo se

vor cere și cvincevenalele legale, 7. cvartir cu 2 odăi și cuină, cu supraedificate și grădina de 800 st. □

Alegându-l, fără altă remunerație, va fi îndatorat a instrui și elevii școlii de repetiție, apoi a se îngriji de cântorat, precum și a conduce elevii la s. biserică în duminică și sărbători.

Aceia, cari știu conduce cor vor fi preferiți.

Recurenții să-și ajusteze recursele lor după prescrierile regulamentare și adresate comitetului parohial gr. or. rom. din Bocsig, să le subștearnă P. On. Oficiu ppresbiteral gr. or. rom. din Ienopolea (Borosjenő), având a se prezenta în s. biserică din Bocsig, în careva duminică ori sărbătoare, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic. *Comitetul parohial.*

În conștelegere cu: *Ioan Georgia* protopresbiter, insp. școl. conf.

—□—

1—2 gr.

Ad. Nr. 176/912.

Pentru îndeplinirea postului de învățător dela școala confesională gr.-or. rom. din **Roșia (Borosroșa)** (protopopiatul Buteni) se deschide concurs, cu termin de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“ pe lângă următoarele emolumente:

1. Salar în bani din cassa culturală 362 cor. 2. Întregirea dela stat 400 cor. care e dejă în curgere. 3. 6 Hl. grâu 78 cor. 4. 6 Hl. cucuruz 60 cor. 5. Venit cantoral computat în 4 cor. 6. Pentru învățător 16 m. lemne 96 cor. iar pentru sala de învățământ 8 m. lemne. 7. Pentru conferință 12 cor. 8. Pentru scripturistica 6 cor. 9. Cvincevenalele prescise de lege se vor cere dela stat, după serviciu de 5 ani în comuna aceasta. Locuință, 2 chilii, grajd, și grădină.

Alesul va avea să provadă cantoratul în și afară de biserică și să împlinească funcțiile ce vor obveni în parohie, va avea să instrueze elevii în cântările bisericesti, să țină cu ei răspunsurile liturgice, să conducă școala de repetiție.

Petițiile concursuale să se adreseze comitetului parohial din **Borosroșa** pe calea oficiului protoprezbiteral din **Körösbökény**, reflectanții sunt poștiți a se prezenta în vre-o duminică sau într'o sărbătoare în s. biserică din **Roșia**, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Borosroșa (Roșia) din ședința comitetului ținută în 24 februarie (7 martie) 1912.

George Bodea,
preș. com. par.

George Barna,
not. com. par.

În conștelegere cu: *Iuliu Bodea*, adm. ppres. insp. școl.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei de **cl. II Șuștiu-Briheni**, în urma ordinului Vener. Conzistor nin **Oradea-mare** de sub N-rul ad 739/81 B. 1909 se publică concurs cu termin de alegere **30 zile** dela prima publicare, pe lângă următoarele emolumente:

1. Din **Briheni** câte 2 cor. dela fiecare familie; 2. Din **Șuștiu** câte 23 litri bucate mixte dela fiecare număr de casă; 3. Stolele uzuate și 4. Întregirea dela stat după cvalificațiunea alegândului.

Întrucât înaltul guvern ar decretă **Șuștiu** și **Briheni** de două parohii independente, alegându-l paroh va opta numai pentru una din aceste parohii.

Alegându-l paroh va avea a catehiza la școala din **Briheni** fără altă remunerațiune.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie sunt poștiți a-și înainta rugările instruate conform regulamentelor în vigoare până cu 10 zile înainte de alegere subsemnatului protoprezbiter în **Vaşcău**; iar în vre-o duminică ori sărbătoare se vor prezenta la sf. biserică

din **Șuștiu** și **Briheni**, cu observarea §. 20 din Regulament pentru a-și arăta desteritatea în oratorie, tipic și cântări. **Vaşcău** la 29 martie v. 1912.

Adrian P. Deseanu protoprezbiter.

—□—

2—3

În conformitate cu concluzul Vener. Conzistor diecezan Nr. 332/912, prin aceasta se publică concurs pentru îndeplinirea parohiei de **clasa primă** din **B.-Comloș (Nagykomlós)** (comitatul **Torontál**) devenită vacantă prin promovarea parohului local **Mihai Păcățian** la parohia protoprezbiterală cu termin de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficial „Biserica și Școala“.

Venitele acestei parohii sunt:

1. Sesiunea parohială cu grădinile apartinătoare.
2. Stolele și birul legal.
3. Eventualul ajutor de stat.

4. Alegându-l preot va avea să se îngrijească de locuință pentru sine; să supoarte toate dările publice după întreg venitul beneficiat; să catehizeze la toate școalele confesionale gr. ort. din loc fără altă remunerațiune (atât la cursurile cotidiene cât și la cele de repetiție).

5. Alegându-l preot, când va substitui pe protoprezbiterul în funcțiunile din parohie, va beneficia jumătate ($\frac{1}{2}$) din stolele obveninde.

6. Parohia fiind de clasa primă, dela reflectanți să recere cvalificațiunea de cl. I-a, conform concluzului 84 al sinodului eparhial din 1910.

7. Reflectanții vor avea a se prezenta în sfânta biserică din loc cu observarea §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii spre a-și arăta desteritatea în rituale și oratorie.

Recursele adresate comitetului parohial și ajustate conform prescrierilor §-lui 13 din Statutul-Organic și Regulamentul în vigoare, — sunt a se înainta **Prea Onoratului Oficiu protoprezbiteral gr.-ort. român** în **B.-Comloș (Nagykomlós, comitatul Torontál)**.

B.-Comloș, din ședința comitetului parohial, ținută la 20 ian. (2 febr).

Ioan Ristea,
preș. com. par.

Iulian Popescu,
not. com. par.

În conștelegere cu: *Mihai Păcățian*, protopop.

—□—

2—3

Licitațiune minuendă.

În urma ordinului V. Conzistor ort. rom. din **Arad** Nr. 1429/1912, prin aceasta se publică licitațiune minuendă, pentru zidirea de nou a unei biserici în comuna **Moroda** (**Marót** cott **Arad** p. **Apatelek**) pe ziua de **15/28 aprilie** 1912 la 3 oare p. m. în localul școlii gr.-or. rom. din loc.

1. Prețul de exclamare 18 769 cor. 59 fil.

2. Licitanții au se depună înainte de începerea licitațiunei un vadiu de 5% din prețul de exclamare în bani gata sau hârtie de valoare acceptabile.

3. Planul, preliminarul precum și condițiunile pentru licitațiunea minuendă se pot vedeă la oficiul parohial din loc.

4. Pentru participarea la licitațiune sau pentru vederea celor de sub punct 3 licitanții nu pot să-și formeze nici un drept de diurnă sau spese de călătorie.

5. Comuna bisericească își rezervă dreptul a da în întreprindere lucrările de edificare a bisericii, acelu reflectant, în care va avea mai multă încredere, fără privire la rezultatul licitațiunei.

Moroda 28 martie (10 aprilie) 1912.

Dimitrie Nica,
preș. com. par.

Zaharie Moga,
not. com. par.

În conștelegere cu: *Ioan Georgia*, protopresbiter.

—□—

2—3